

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש
והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

574 ק"ס וי"א תש"פ וי"א תש"פ וי"א תש"פ וי"א תש"פ
לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482

הנושא: לבן ביקש לעקור את הכל

היתה קטנה מלאה בחמש עשרה שנה. וזה לשונו (ויצא כ"ט, ט"ז): "וללבן שתי בנות וגו'. נתכוין הכתוב לומר שהיו ניכרות ומפורסמות שהגדולה היא לאה והקטנה היא רחל, וכו', והוא אומרו 'הגדולה' פירוש שהיתה לאה גדולה בפני עצמה וכו', כי לאה היתה בת כ' שנה ומעלה ורחל כבת ה' כבת ז'".

ולכאורה כאשר ללבן לא היו בנים כי אם בנות ולכן הוכרח לשלוח את בנותיו לרעות את הצאן, היה לו להעדיף את לאה בת העשרים מאשר את רחל בת החמש, אלא "ביקש לבן לעקור את הכל", הילקוט שמעוני אומר, כי לבן ורבקה סיכמו ביניהם כי הגדול לגדולה והקטן לקטנה. ורבקה אמרה ליצחק: "קִצְתִּי בְחַיִּי מִפְּנֵי בָנוֹת חַת אִם לִקַּח יַעֲקֹב אִשָּׁה מִבָּנוֹת חַת כֹּאֲלֵה מִבָּנוֹת הָאָרֶץ לְמַה לִּי חַיִּים", ממילא אם יעקב לא החתן עם רחל, זה יפגע בכל האומה הישראלית.

לכן בחר לבן לשלוח את רחל לרעות את הצאן כדוגמת משפחת דוד המלך ששלחוהו לרעות את הצאן, כדי שיבוא הארי והדוב ויטרפוהו. כך לבן רצה כי חיות רעות יהרגו את רחל, (והוא עצמו לא הרג אותה כי זה לא 'הומאני') וכך יפגע בכלל ישראל.

אולם שומר ישראל שמר על רחל לבל תיפגע "ורחל באה עם הצאן אשר לאביה כי רועה היא". וכשם שהקב"ה שמר על רחל ישמור על בניה ונזכה שכל החיילים והשבויים יחזרו לביתם בריאים ושלמים מעוטרים בכתר ישועה ועטרת ניצחון, אמן.

על הפסוק "ויהי בבקר והנה היא לאה". מביא רש"י את דברי חז"ל (מגילה יג:): "אבל בלילה לא היתה לאה, לפי שמסר יעקב סימנים לרחל וכשראתה רחל שמכניסין לו לאה, אמרה, עכשיו תכלם אחותי עמדה ומסרה לה אותן סימנים".

ובגמרא שם איתא: "בשכר צניעות שהיתה בה ברחל (-) על ידי מסירת הסימנים) זכתה ויצאה ממנה שאול" וכו', יעו"ש.

וכבר תמהו המפרשים, שענין מסירת הסימנים שייך יותר למידת הרחמנות ולגמילות חסדים, ומה עניינו למידת הצניעות?

ומבאר רבינו יוסף חיים זי"ע בספרו 'בן יהודע' וז"ל: "מסירת הסימנים לא הועילה אלא על ידי הצניעות שלה, דמנהגו של עולם אין הנשים והבתולות מסתירות עצמן מאנשים הקרובים שלהם, וכל שכן רחל שכבר קידשה יעקב אבינו ע"ה בשבע שנים, וכבר ראה אותה פעם אחת בצאן

בהגדה של פסח אנחנו אומרים: "צא ולמד מה ביקש לבן הארמי לעשות ליעקב אבינו. שפרעה לא גזר אלא על הזכרים, ולבן ביקש לעקור את הכל".

ולומדים זאת מהפסוק הנאמר בפרשת כי תבוא (כ"ו, ה') "ארמי אובד אבי וירד מצרימה". רש"י מפרש, שלבן חשב לאבד את יעקב, כמו שאמר יש לאל ידי לעשות עמכם רע', ונחשב לו כאילו עשה.

אבל האלשיך הקדוש בריש פ' כי תבוא (כ"ו, ה') כותב שבאמת לבן הארמי הצליח לפגוע בעם ישראל, שהרי החליף את רחל בלאה, ואם היה יעקב אבינו מקבל בתחילה את רחל, והבן הבכור היה ממנה, הוא יוסף הצדיק. ממילא לא היו מקנאים בו אחיו על שאביהם מעדיף אותו על שאר אחיו, ולא היו מגיעים לידי מכירתו שגרמה לירידת יעקב ובניו למצרים כמובא במסכת שבת (דף י:), ולא היו יוצאים איתם הערב רב ממצרים אשר הביאו את כל הצרות לעם ישראל, ועל זה נאמר על לבן: "ארמי אובד אבי".

וביאר זאת החיד"א בספר זרוע ימין על הגדה של פסח (ד"ה ארמי אובד אבי), שזהו 'אובד אבי' שהוא הן לשון עבר והן לשון הווה, לומר שמכח מה שנתגלגל על ידו ירידת מצרים, נגרם שעם ישראל נפלו לעבוד עבודה זרה, והגיעו למצב שארבעה חלקים מעם ישראל מתו במכת חושך, וכן הגיעו למצב של טומאה שלא יכלו להתמהמה ולהישאר עוד רגע אחד במצרים, לכן לא יכלו להשלים את הגזירה של ארבע מאות שנה ויצאו קודם הזמן והוכרחו להשלים זאת בשאר גלויות, שבהם נהרגו ונטבחו רבים מישראל, וכן גזירת הריגת עשרת הרוגי מלכות, היתה מחמת מכירת יוסף כמובא במדרש אלה אזכרה.

ונמצא שלבן 'אובד' ממש את ישראל בפועל כמה רבבות כמעט אין מספר, והכל נמשך מהרמאות שעשה שהחליף את רחל בלאה. ובספר גאולת עולם (על הגדה של פסח, ד"ה ארמי אובד אבי) ביאר החיד"א עוד, שמפני שעבדו ישראל לאלילי מצרים באו לידי חטא העגל, ונתקלקל העולם, ומזה נמשכו כל החורבנות והצרות, כמובא במסכת סנהדרין (דף קב.).

וכתב עוד, שזהו שנרמז בלשון בעל ההגדה "ולבן ביקש לעקור את הכל", 'לעקור א'ת ה'כל ראשי תיבות 'לאה', שרצה לעקור את רחל עקרת הבית בכך שהחליף בה את לאה.

ונראה לפרש כיצד ביקש לבן לעקור את הכל, בזה שבחר ברחל להיות רועת צאן. כי האור החיים הקדוש מגלה שרחל

לקדש את הגשמיות:

כתב בספר נתיבות שלום: בעל ה'בית אברהם' זי"ע מביא עה"פ (ויצא ל"א, י"ז) "ויקם יעקב וישא את בניו ואת אשתו על הגמלים", בהקדם המעשה מהרה"ק רבי מנדל מויטעבסק זי"ע שפעם אחת היה רעב גדול בטבריה וכאשר חזרו השליחים והביאו עימם הרבה מתנות כלי כסף וכלי זהב ומעות והניחו הכל על שולחנו, אמר הרה"ק: רבשי"ע איך הויב זיך אויף צו דיר מיט די אלע כלים.

וראו כולם כיצד הכלים החלו להתרומם מעל השולחן.

ועל דרך זה פירש מאמר הכתוב: "וישא יעקב את בניו ואת אשתו", שאת כל העניינים הגשמיים שלו הגביה יעקב אבינו להשי"ת.

והנה פרשה זו היא תורה שלמה תורתו של יעקב אבינו איך שהגביה את כל ענייני הרשות שלו להשי"ת, ונהיה מהכל תורה, שהתורה מספרת בפרטות את כל מעשיו ומכל פרט ופרט מענייני הרשות שלו נהיה חלק מהתורה, שבכל זה טמונים עניינים נשגבים למעלה מכל השגה. לאור זה יובן מאמר הרה"ק רבי ברוד ממעז'בו' זי"ע על נועם אמרינו - "קדושנו קדוש יעקב", שאמר פעם בקודשו: רבשי"ע, קדשונו כמו שהנך קדוש יעקב, הרי מהיכן הייתה לו ליעקב אבינו קדושה עלילית שכזו? רק מחמת שאתה קידשתו, אם כן קדשונו גם אנו. עכ"ד"ק. ומדוע נאמר זאת דווקא על יעקב אבינו? אלא משום שזו הייתה מידתו של יעקב אבינו לתקן ולקדש את כל ענייני הרשות. עכ"ד הנתיבות שלום.

על פי דבריו יש לומר, שיעקב אבינו אשר רומם את הדברים הגשמיים והפכן לרוחניים הוא מלמדנו על מעלת סעודת מלוה מלכה, שכן על הפסוק "סלם מצב ארצה וראשו מגיע השמימה", דרש הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין זי"ע שהוא מרמז על מצות סעודת מלוה מלכה, כי סל"ם הוא ר"ת סעודת ליווי מלכה. "מצב ארצה", ר"ל, הגם שמקיימים אותה על ידי ענייני ארציות באכילה ושתייה, אבל "וראשו מגיע השמימה", מגיע מזה הארה לעולמות העליונים. כי "והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו", בו פירוש בו' היינו שהמלאכים היורדים אליו בערב שבת קודש עולים למעלה על ידי סעודת מלוה מלכה ויורדים אחר כך עוד הפעם ביום.

המחותנים הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע בעל קדושת לוי והרה"ק בעל התניא זי"ע, השתתפו שניהם בחתונה הגדולה שהתקיימה בזלאבין לכנדיהם נכד הקדושת לוי החתן רבי יקותיאל זלמן וואלעס בן חתנו רבי יוסף בונים, עם בתו של רבי דובער מליובאוויטש בן בעל התניא.

בסעודה לקח הרה"ק רבי שניאור זלמן כוסית משקה ואמר לחיים, השי"ת יעזור לנו בגשמיות וברוחניות. שאלו רבי לוי יצחק: הכיכיד? האם הגשמיות קודמת לרוחניות? השיבו בעל התניא, כך מצינו אצל יעקב אבינו שהקדים את הגשמיות לרוחניות. תחילה ביקש "ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש" ורק אחר כך "והיה ה' לי לאלקים".

"משם ראינו", תמה רבי לוי יצחק, "הרי שם מדובר אודות הגשמיות של יעקב אבינו ומי ידמה לו ומי ישווה לו"?

השיב בעל התניא מיני וביה: הלוא מדובר שם גם אודות הרוחניות של יעקב אבינו...

בשנה שיצא האדמו"ר הזקן רבי אברהם יעקב מסאדיגורה זי"ע מהמאסר שישב תפוס כ"ד חודש, אמר בשבת תשובה אחרי הקידוש: רבשי"ע, הנני מבקש ממך שתוריד את ההשפעה בהתגלות, רצוני לומר שכל אחד ואחד יראה ויכיר שההשפעה והטוב היא ממך ואז אני נותן לך את שתי ידי ומבטיח שהם יתנהגו כשורה.

כ"ק אבי ז"ל (הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין זי"ע) אמר, שעל זה היה הוויכוח בין יעקב אבינו לבין לבן הרשע, לבן הארמי טען יגר שהדותאי יגר הוא לשון דינים וגבורות, על דרך יוגר מואבי שעל ידי הייסורים יעידו שיש ה' אלקים השולט בעליונים ובתחתונים. אולם יעקב אבינו טען יגל עדי שעל ידי התגלות אלוקית שישפיע רחמים וחסדים מגולים, רק על ידם יעידו עדות הלו. (נר ישראל ח"א עמוד ס"ז).

ודיבר עמה ארוכות וקצרות, אך היא מרוב צניעותה לא ראה אותה יעקב אבינו ע"ה אפילו פעם אחת אחר אותה הפעם שדיבר עמה בצאן, לא בבית אביה ולא בחוץ, כי מאותו הפעם לא היתה יוצאה מחוץ לבית כלל, וכאשר יזדמן שיבוא יעקב אבינו ע"ה לבית אביה בשביל איזה עסק לצורך הצאן, לא היתה נראית לפניו ולא היה רואה, וזו הצניעות סיבבה שמסירת הסימנים לאחותה עשו פרי והועילו לאחותה שלא ירגיש בה יעקב אבינו ע"ה וכו'... נמצא שהצניעות היא השלימה פועל הטוב של מסירת הסימנים".

על פי דרכו יש לפרש, מצינו אצל האימהות הקדושות את מידת הצניעות. החל משרה אימנו, שעליה הגמרא בבבא מציעא (זב) אומרת: 'ויאמרו אליו איה שרה אשתך ויאמר הנה באהל' - להודיע ששרה אמנו צנועה היתה. ע"כ.

וכן אצל רבקה אימנו, שכתב בספר 'מגלה צפונות' (ח"א למחבר 'שבט מוסר' פרשת וירא) לבאר את הפסוק (חיי שרה כ"ד, ט"ז) "והנערה טבת מראה מאד בתולה ואיש לא ידעה", כי הצניעה את עצמה בבית אביה משום "כָּל כְּבוֹדָהּ בַּת מְלֶךְ פְּנִימָה" (תהלים מה, יד), ואיש לא ראה אותה. לכן העולם לא ידע שיש לבתואל בת וממילא גם לא תבעו לקחתה לאישה.

ובספרו חוט של חסד (פרשת חיי שרה) הוא מפרש, שכאשר רבקה פגשה את אליעזר היתה זו הפעם הראשונה שהיא יצאה מדלת ביתה, ועל זה הדגישה התורה ואמרה "והנה רבקה יצאת אשר ילדה לבתואל בן מלכה אשת נחור אחי אברהם וכדה על שכמה".

וגם אז לרוב צניעותה כשיצאה מפתח ביתה שמה את "כדה על שכמה" כדי שלא יוכלו לראות את יופי פניה. וכן כאשר קרב אליעזר אל רבקה וביקש ממנה מים, היא מורידה את כדה על ידה ואל על הקרקע, כדי להסתיר את פניה מאליעזר, כפי שנאמר "וּתְמַהַר וּתְרַד כְּדָה עַל יְדָה" (חיי שרה כ"ד, ח).

וכן כאשר רבקה רואה את יצחק היא מיד מכסה את פניה בצעיף משום צניעות.

על פי זה יש לומר, כי לבן הארמי ידע כי הסוד של האימהות הקדושות הוא צניעותן, לכן שלח את רחל לרעות צאן, וכך על כרחו תצטרך להסתובב עם הרועים ולא תוכל לשמור על צניעותה. לפיכך באה התורה ומגלה: "וַיִּחַל בָּאָה עִם הַצֹּאן אֲשֶׁר לְאֲבִיהָ כִּי רָעָה הוּא", היינו, שהלכה בין הצאן, בין הכבשים, כדי שלא יוכלו הרועים לראות אותה, וגם בתוך מרעה הצאן הצליחה לשמור על צניעותה.